

Symbolen op 14de eeuwse artefacten te HOEKE

Jan Tilleman

Onderstaand artikel is een in de tijd vooruitgeschoven publicatie. Later zullen we dan uitgebreider kennis maken met de archeologie en het verleden van Hoeke.

De twee hierna besproken zaken werden gevonden op en in een perceel akkerland, gelegen aan de oude Hoogstraete te Hoeke, noord van de expresweg Knokke – Antwerpen.

1. Een fragment van een deksel in baksteengoed

Vondstomstandigheden.

Begin de jaren tachtig werd een versierd stuk baksteenwaar als oppervlaktevondst ingezameld tijdens veldwerkzaamheden op de akker. Na reiniging bleek het voorwerp een gedeelte van een lokaal vervaardigd pottendeksel te zijn.

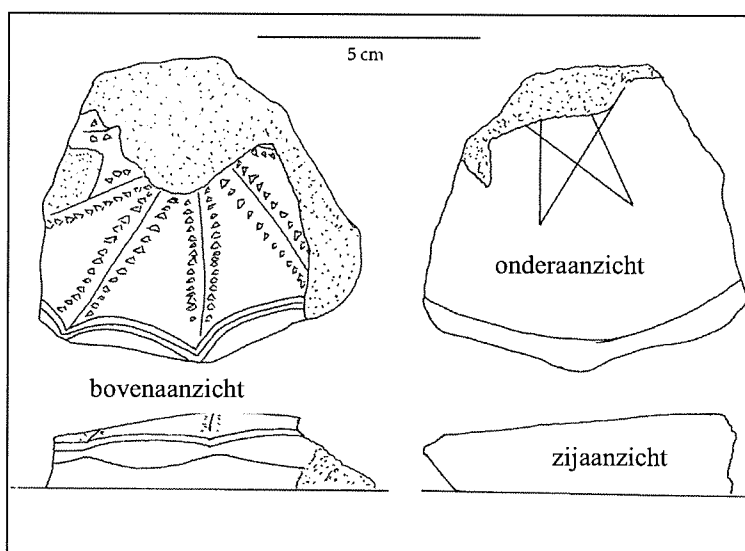

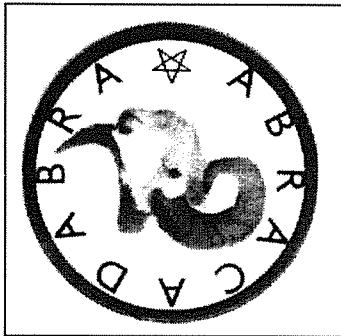
Fig. 1 Fragment van een deksel in baksteengoed

Beschrijving (Fig. 1).

Het breukvlak is rood van kleur terwijl het oppervlak donkergroen geglaazuurd is. De bovenzijde is uitvoerig versierd met ingesneden stralen, die langs beide zijden aangevuld zijn met driehoekige mespuntindrukken. Het geheel doet denken aan een zeester. De rand is afgewerkt met insnijdingen in halvemaaanvorm. De knop of het heft om het deksel te lichten is afgebroken. De sluitrand naar onder toe is conisch (zie zijaanzicht) en de cirkel gevormd door de onderrand heeft een diameter van 10,2 cm. In het midden van de onderzijde is een pentagram ingegrift, wat het stuk wel zonderling maakt.

Verklaring.

Volgens het Van Daele woordenboek is een pentagram een vijfpuntige ster die met één lijn getrokken is. Het is één der oudste tekens door de mens gebruikt. De benaming *druïdenvoet* of *heksenvoet* vindt trouwens zijn oorsprong bij de Kelten. Onder de Babyloniërs was het een magische formule. Dit is vast en

zeker de reden waarom het pentagram afgebeeld staat in aanwezigheid van de magische 'ABRACADABRA' formule op een flippo uit de flipporage van een aantal jaren geleden (Fig. 2). In het volksgeloof staat een pentagram symbool voor bescherming tegen Demonen of het kwaad of negativiteit. Het gebruik van dit deksel is aldus te verklaren als bescherming tegen bederf in een voorraadpot.

Fig. 2 Flippo

Datering.

Dergelijke deksels of fragmenten ervan worden steeds gevonden in een context van het einde van de 13de eeuw en het begin van de 14de eeuw (E. Cools, VOBOW). In een later stadium werden de deksels uit gebakken aardewerk gemaakt. Men heeft vastgesteld dat de deksels in baksteenwaar mee gebakken werden samen met bakstenen in de veldovens. In Westvlaamse Archeologica jaargang 4 nr 1 van 1988 publiceerde E. Cools eveneens een fragment van een deksel met pentagram op de onderzijde. Dit kan wijzen op een algemeen cultureel gebruik van de vijfpuntige ster in onze contreien.

2. Een inheemse kan met persoonlijke eigenheid.

Vondstomstandigheden.

Deze kan maakt deel uit van een uitgebreide verzameling archeologica opgegraven in 1989 – 1990. Door het oploegen van twee aan elkaar passende scherven van een proto-steengoedkan kwam toen een immense afvalkuil aan het licht. Deze werd ontgraven en vele zaken werden gereconstrueerd. Alles werd opgevolgd en gedetermineerd door mevrouw Bieke Hillewaert, stadsarcheologe te Brugge. Mijn weten en kunnen in de archeologie heb ik dan ook aan haar te danken. De vondsten werden gedateerd in de tweede helft van de 13de eeuw en de eerste helft van de 14de eeuw. Voornoemde opgraving maakt echter deel uit van een nog uit te voeren studie over de 'Bogaert straete' in 'Houcke Boven' en moet nog grotendeels geïnventariseerd worden.

Beschrijving (Fig. 3).

De kan is vervaardigd in rood oxiderend (= in aanwezigheid van zuurstof) gebakken lokaal aardewerk. Hij is van het type buikvormige kannen met een standring die met de duim uitgeknepen is. De vingerafdruk is nog zeer

Fig 3 Inheemse kan, gevonden te Hoeke

duidelijk waarneembaar. De buik en de hals zijn gescheiden door een zware ribbel en de rand is van het type 'manchetrand'. Na de eerste bakking is er op de buik versiering in gele kleipap met de vinger aangebracht. Tijdens de tweede bakking is een eerder schaarse loodglazuring toegepast. Als versiering komen een soort vredesteken (4 x) en een verticale streep (3 x) afwisselend voor.

Mogelijke verklaringen voor de symbolen:

- Tekens uit het gamma van de Runen:

In eerste instantie ging mijn aandacht naar de Scandinavische runentekens die gebruikt worden door waarzeggers.

Y is ALGIZ (vredesteken) en betekent verandering, evolutie van het zelf zijn (van de persoon in kwestie).

| is ISAZ en betekent stilstand of blokkering.

Die afwisselende weergave op de kan is te aanzien als een golvende evolutie, de ups en downs die het leven van de mens typeren. In deze zin kan men spreken van 'LEVENSKAN'. Water of drank behoort immers tot onze primaire levensbehoeften.

- Tekens in religieus verband:

Y is het oude symbool voor de MAN (terwijl de vrouw wordt voorgesteld als)

| de verticale lijn betekent 'eenheid met God'.

Een man die leeft in eenheid met God is een priester of ander religieus persoon. Is deze kan soms in opdracht van een geestelijke gemaakt?

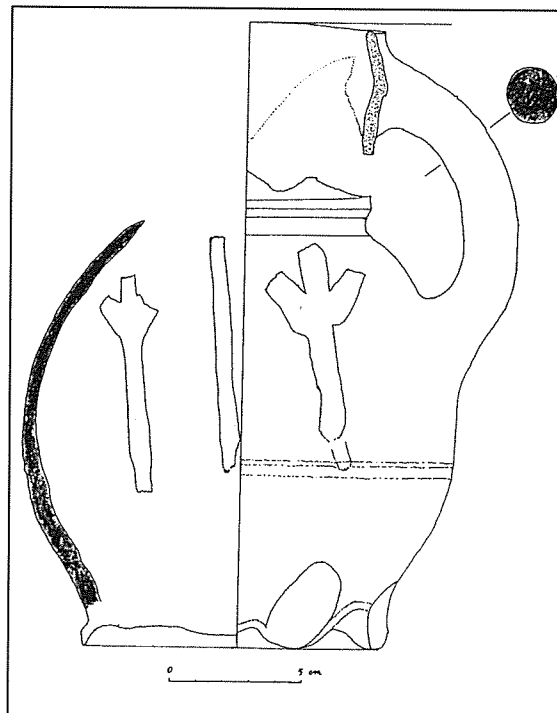

Fig. 4 Religieuze tekens op de inheemse kan

Besluit.

Het model van de kan lijkt mij typerend voor de pottenbakkerij van Aardenburg (Trimpe Burger). De overige archeologica, opgegraven met de kan, tonen aan dat we te maken hebben met bewoning van een hoge sociale stand, waartoe de geestelijkheid destijds behoorde.

De twee beschreven voorwerpen citeren aldus geloof en bijgeloof in onze contreien gedurende de late Middeleeuwen.